Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Директор навчально-наукового
інституту «Каразінський інститут
міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
доц. Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

"27" серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теорія та методологія туризмологічних досліджень»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Другий (магістерський)

галузь знань J «Транспорт та послуги»
(шифр і назва)

спеціальність J3 «Туризм та рекреація»
(шифр і назва)

освітня програма «Міжнародний туризм та рекреація»
(шифр і назва)

спеціалізація
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обо'вязкова/ за вибором)

Інститут Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою навчально-наукового інституту міжнародних відносин та туристичного бізнесу

27 серпня 2026 року, протокол №1

Розробник програми: Парфіненко Анатолій Юрійович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу
Протокол від 26 серпня 2026 року, № 1

Завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу
_____ доц. Анатолій ПАРФІНЕНКО
(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародний туризм та рекреація»

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародний туризм та рекреація»
_____ доц. Поліна ПОДЛЕПІНА

Програму погоджено науково-методичною комісією навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол від 27 серпня 2026 року, № 1

Голова науково-методичної комісії навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
_____ доц. Ганна ПАНАСЕНКО
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Теорія та методологія туризмологічних досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки рівня вищої освіти магістр спеціальності J3 «Туризм та рекреація».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення дисципліни «Теорія та методологія туризмологічних досліджень» є формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань про методологічні основи, категоріальний апарат та теоретичні концепти туризмології як науки; оволодіння сучасними методами наукового дослідження туризму; розуміння еволюції наукової думки в галузі туризму та її міждисциплінарних вимірів; вироблення навичок застосування теоретико-методологічних підходів у наукових і практичних завданнях туристичної сфери.

1.2. **Завданням** вивчення дисципліни «Теорія та методологія туризмологічних досліджень» є:

- засвоїти місце та роль туризмології у системі соціогуманітарних наук, етапи становлення та основні платформи туристичної думки;
- ознайомитися з теоретико-методологічними основами науки про туризм: рівнями наукового пізнання, підходами, концептуальними елементами наукової системи туризму;
- оволодіти загальнонауковими, спеціальними та міждисциплінарними методами дослідження туризму, навчитися обґрунтовувати вибір методологічних підходів у конкретних наукових завданнях;
- зрозуміти зміст та функціонування дисциплінарних кластерів туризмології (філософія, історія, антропологія, соціологія, географія, культурологія, психологія, педагогіка тощо);
- сформувати уявлення про туризм як систему, осягнути структуру її підсистем, закономірності функціонування та взаємодії із зовнішнім середовищем;
- проаналізувати основні соціальні теорії туризму та концепції туристичного досвіду, мобільності та споживання;
- опанувати концепцію сталого розвитку в туризмі та інструменти її реалізації (глобальний етичний кодекс, екологічний менеджмент, індикатори сталості);
- засвоїти понятійний апарат туризмології та системоформуючі категорії («подорож», «дестинація», «туристичний продукт», «рекреаційні ресурси» тощо);
- дослідити еволюцію феномену подорожей і закономірності формування туристичних потоків від античності до сучасності;
- розкрити історію становлення та розвиток туризмологічної науки у світі, національних наукових шкіл, міжнародних організацій у сфері туризму;
- ознайомитися зі специфікою формування українських туризмологічних шкіл, провідними науковцями та науковими центрами, їхнім внеском у розвиток сучасної туризмології;

- сформувати практичні компетентності у застосуванні теоретико-методологічних положень у науковій, освітній та практичній діяльності у сфері туризму.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
	год.
Самостійна робота	
88 год.	112 год.
Індивідуальні завдання	
-	

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

- Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації.

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність до організації, планування, прогнозування результатів діяльності.

ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати у професійній діяльності категорійно-термінологічний апарат, концепції, методи та інструментарій системи наук, що формують науковий базис туризму та рекреації;

СК2. Здатність планувати і виконувати наукові та/або прикладні дослідження у сфері туризму та рекреації;

СК5. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

РН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань;

РН 3. Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв’язання складних задач у сфері туризму та рекреації;

РН 13. Працювати з іноземними джерелами інформації, розробляти план наукових досліджень та стратегії практичної діяльності.

1.8. Пререквізити: дисципліна спирається на базові знання здобувачів з туризмознавства; історії та географії туризму; рекреалогії; економіки, менеджменту та маркетингу туризму; організації туристичних подорожей; туроперейтингу та ін.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

ЧАСТИНА 1. Методологічні підходи до туристичних досліджень

Тема 1. Туризмологія як наукознавча дисципліна

Місце туризмології в структурі соціогуманітарних наук. Актуалізація потреби створення теорії туризму: широкомасштабність туристичної діяльності, необхідність наукового підходу до вирішення нагальних завдань туристичної галузі, забезпечення високої економічної і соціальної ефективності туризму. Міждисциплінарна модель виробництва знань у туризмі (Джафар Джафарі, Брент Рітчі).

Основні етапи формування платформи туристичної думки. Адвокаційна платформа. Застережна платформа. Платформа адаптації. Платформа, заснована на знаннях. Публічна платформа.

Основні дослідницькі підходи та туризмологічні концепції: модель туриста і модель туризму (за Ж. Жафарі); концепція туризму як зустрічі; теорія периферії В. Кристаллера; теорія дифузії інновацій; модель циклу еволюції туристичного простору Р. Батлера, концепція туристичного простору; концепцію туристичної функції; концепція району (території) туристичної активності; концепція територіальних рекреаційних систем; концепцію сприйняття простору (ландшафту); концепція туристичної урбанізації; теорії конфлікту в туризмі; концепція функції туризму. Закономірності у формування світових туристичних потоків.

Тема 2. Теоретико-методологічні основи туризмології

Рівні наукового пізнання, їх взаємозв’язок. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівені наукового пізнання.

Система методів наукового пізнання. Поняття наукового методу. Методологія, методика, техніка. Методологія науки. Методологічна основа наукового дослідження.

Світоглядно-наукові методи філософського рівня. Філософський рівень методології. Парадигма. Стиль мислення. Картина світу. Архетип теоретичного мислення. Рефлексія. Методи філософського рівня: діалектика, трансцендентальний метод, герменевтика.

Методологічні основи науки про туризм. Об'єкт, предмет і суб'єкт туризмології, їх сутність і взаємовідношення. Діалектична єдність основних концептуальних елементів наукової системи туризму – онтологічного (реально існуючого), гносеологічного (теоретико-пізнавального), антропологічного (людиновимірювального), аксіологічного (ціннісно-оцінювального, морального), соціологічного (суспільно значущого), пропедевтичного (виховного), праксеологічного (практично-орієнтувального), інформаційного (повідомлювального, роз’яснювального). Завдання та функції туризмології. Прогностична функція.

Тема 3. Методи наукових досліджень туризму

Загальнонаукові методи дослідження. Емпіричні методи: спостереження, вимірювання, експеримент, порівняння, описання. Загальнологічні методи і прийоми: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, узагальнення, аналогія, ідеалізація, формалізація. Евристичні методи: інтуїція, метод евристичних питань, метод багатовимірних матриць, метод вільних асоціацій, метод інверсії, метод уявного експерименту, метод мозкового штурму.

Спеціальні методи. Метод конкретно-соціологічних досліджень. метод контентаналізу. Статистично-математичні методи. Метод соціально-правового експерименту. Кібернетичний метод. Порівняльно-правовий метод. Логіко-юридичний метод. метод альтернатив.

Міждисциплінарні підходи та методи наукових досліджень. Історичний підхід. Термінологічний підхід. Системний підхід. Структурно-функціональний підхід. Аксіологічний підхід. Герменевтичний підхід. Феноменологічний підхід.

Тема 4. Дисциплінарні кластери та методологічні підходи туристичних досліджень

Філософія туризму як методологічна та концептуальна основа туризмології. Історія та антропологія туризму. Географія туризму. Соціологія туризму. Туризм і політика. Культурологія туризму. Психологія та етика туризму. Педагогіка туризму. Проблеми формування особистості засобами виховання, навчання і розвитку у контексті гуманітарно-соціальних функцій туризму. Праксеологія туризму.

Тема 5. Системний підхід до дослідження туризму

Поняття туристичної системи. Структура туристичної системи: Соціальна підсистема туристичної системи. Економічна підсистема туристичної системи. Територіальна підсистема туристичної системи. Динамічні властивості туристичної системи. Туристична система і зовнішнє середовище. Ефективність функціонування туристичної системи. Історія розвитку економіки туризму

Тема 6.Соціальні теорії туризму

Концепція «псевдоподії» Даніеля Бурстіна. Різниця між туристами і мандрівниками Д. Маккеннел vs Д. Бурстін: автентичність досвіду і театралізована реальність.

Нельс Грабурн: вкоріненість священного ритуалів переходу. Ідеальні типи туристів: різниця досвіду. Концептуалізація туристського досвіду.

Джон Уррі: мобільність та її метафори. XXI століття – століття мобільності. Втілення мобільності/нова соціальність: скейп і потоки. Метафори мобільності (кочівник, бродяга, турист, корабель, готель, мотель).

Туризм і споживання: Зігмун Бауман. Споживання фордистське (масове) і постфордистське. Туризм і візуальне споживання. Роль фотографії в туризмі.

Організація простору під впливом погляду туриста. Фіксація погляду в фотографії та роль фотозображення у формуванні туристичних просторів. «Синдром Кодака». Фотографія та ідеалізація туристичних просторів.

ЧАСТИНА 2. Становлення і розвиток науки про туризм

Тема 7. Концепція сталого розвитку в туризмі

Історичні передумови виникнення концепції сталого розвитку. Основні принципи концепції сталого розвитку. Принципи сталого розвитку туризму. Глобальний етичний кодекс туризму і його роль у забезпеченні сталого розвитку. Система екологічного менеджменту як вимога сталого розвитку туризму. Індикатори сталого розвитку туризму.

Тема 8. Понятійний апарат туризмології

Понятійний апарат туризмології, її тезаурус. Сутність системоформуючих категорій туризмології: «подорож», «подорожани», «дестинація», «рекреаційні ресурси», «туристський продукт», «тур» та ін. Принципи, методи та функції туризмології. Туризмологічна проблемологія.

Тема 9. Становлення туризмологічної освіти та науки про туризм

Перший період – доіндустріальний – накопичення знань про туризм та їх раціональне узагальнення. Другий період – індустріальний – виникнення наукових знань про туризм (два етапи); перший етап (друга половина XIX ст.) – створення туризмологічних моделей розвитку туризму, розробка туристичної термінології; другий етап (з початку XX ст.) – інституціоналізація туристичної освіти та науки.

Виникнення національних туризмознавчих шкіл: Австрійська, німецька, англійська, датська, швейцарська, французька, американська, польська, болгарська. Початок створення теорії туризму. Заснування міжнародних, наукових і громадських організацій: Міжнародна академія туризму; Міжнародний центр по вивченню проблем туризму, Всесвітня туристична організація та інші.

Тема 10. Українські туризмологічні школи

Становлення туристичної освіти в незалежній Україні. Університетські туризмологічні школи: Київська, Львівська, Харківська. Географічні туризмологічні дослідження: Бейдик О. О., Любіцева О. О., Смірнов І. Г. Економічні туризмологічні дослідження: Мальська М. П., Ткаченко Т. І. Соціальні туризмологічні дослідження: Пазенок В. С., Сокол Т. Г., Федорченко В. К. Туризмологічні часописи.

Тема 11. Підготовка кваліфікаційної роботи та оприлюднення результатів наукових досліджень

Види кваліфікаційних робіт. Магістерська робота (дисертація) з туризму і рекреації як кваліфікаційне дослідження. Мета та завдання магістерської роботи з туризму. Вибір теми та розробка плану роботи. Збір та обробка фактичного матеріалу. Вимоги щодо академічної доброчесності. Структурні елементи випускної кваліфікаційної роботи з туризму і рекреації. Вимоги до оформлення кваліфікаційної магістерської роботи (дисертації). Рецензування і захист роботи.

Наукові публікації: поняття, різновиди, основні вимоги. Наукометричні бази даних та показники цитованості науковця.

3.Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	інд	ср		л	п	інд	ср
Розділ 1. Методологічні підходи до туристичних досліджень										
Тема 1. Туризмологія як наукознавча дисципліна	10	1	2		7	13	2			11
Тема 2. Теоретико-методологічні основи туризмології	12	2	2		8	12	2			10
Тема 3. Методи наукових досліджень туризму	10	2			8	10				10
Тема 4. Дисциплінарні кластери та методологічні підходи до туристичних досліджень	11	2	2		7	10				10
Тема 5. Системний підхід до дослідження туризму	10	2			8	10				10
Тема 6. Соціальні теорії туризму	9	1			8	10				10
Разом за розділом 1	**62**	**10**	**6**		**46**	**65**	**4**			**61**
Розділ 2. Становлення і розвиток науки про туризм										
Тема 7. Концепція сталого розвитку в туризмі	11	1	2		8	10				10
Тема 8. Понятійний апарат туризмології	9	1			8	10				10
Тема 9. Становлення туризмологічної освіти та науки про туризм	11	1	2		8	12	2			10
Тема 10. Українські туризмологічні школи	13	2	2		9	12		2		10
Тема 11. Підготовка кваліфікаційної роботи та оприлюднення результатів наукових досліджень	14	1	4		9	11				11
Разом за розділом 2	**58**	**6**	**10**		**42**	**55**	**2**	**2**		**51**
Усього годин	**120**	**16**	**16**		**88**	**120**	**6**	**2**		**112**

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Туризмологія як наукознавча дисципліна	2
2	Теоретико-методологічні основи туризмології	2
3.	Дисциплінарні кластери та методологічні підходи до туристичних досліджень	2
4.	Концепція сталого розвитку в туризмі	2
5.	Становлення туризмологічної освіти та науки про туризм	2
6.	Українські туризмологічні школи	2
7-8.	Підготовка кваліфікаційної роботи та оприлюднення результатів наукових досліджень	4
	Разом	**16**

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	**Туризмологія як наукознавча дисципліна** - Туризм як об'єкт наукового пізнання. Дисциплінарні підходи у вивченні туризму - Предмет, об'єкт та завдання туризмології як навчальної та наукової дисципліни. Місце туризмології в системі туризмознавчих дисциплін - Туризмологія, туризмознавство, туристика: проблеми самоназви наукової теорії туризму	7	11
2.	**Теоретико-методологічні основи туризмології** Робота з виданням: Lohmann G., Netto A. P. Tourism Theory: Concepts, Models and Systems. CABI Publishing: Wallingford, UK, 2016	8	10
3.	**Методи наукових досліджень туризму** Робота з виданнями: Ritchie, B.W., Burns, P. and C. Palmer. (2005). *Tourism Research Methods: Integrating theory with practice*. London: CABI. Peter Robinson, Sine Heitmann, Peter U C Dieke – Research Themes for Tourism-CABI (2010)	8	10
4	**Дисциплінарні кластери та методологічні підходи до туристичних досліджень** Підготовка питань семінарського заняття: Основні підходи та здобутки філософії туризму, економіки туризму, географії туризму, соціології туризму, культурології туризму, психології та етики туризму, критичний напрямок туристичних досліджень, педагогіка туризму та ін.	7	10
5.	**Системний підхід до дослідження туризму** Самостійне опрацювання наступних питань: - Основні властивості туристичної системи: цілісність, впорядкованість, сталість, стабільність, мінливість, рухливість - Аналіз моделей системи туризму [Височан О. С. Туризм як система / О. С. Височан // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні:	8	10

	етапи становлення і проблеми розвитку. - 2014. - № 797. - С. 25-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_797_6]. Munar, A.M. (2016), "The House of Tourism Studies and the Systemic Paradigm", Tourism Research Paradigms: Critical and Emergent Knowledges (Tourism Social Science Series, Vol. 22), Emerald Group Publishing Limited, Leeds, pp. 131-153. https://doi.org/10.1108/S1571-504320150000022014		
6.	**Соціальні теорії туризму** - Концепція псевдобуття Д. Бурстіна - Д. МакКеннел та Д. Бурстін: автентичність досвіду та театралізована справжність - Н. Грабурн: укоріненість священного - Ідеальні типи туристів - Дж. Уррі: мобільність та її метафори - XXI століття – століття мобільностей - Метафори мобільності - Сучасні кочівники - Полеміка з Бурстіном и МакКеннелом - Туризм як пригода і захоплююче видовище - The Gaze – погляд туриста - Туризм і споживання: З. Бауман - Туризм і візуальне споживання. Роль фотографії в туризмі	8	10
7.	Підготовка до написання есе в рамках теми: **«Концепція сталого розвитку в туризмі»** Порядок денний в галузі сталого розвитку Внесок туризму в Цілі сталого розвитку Сталий туризм та Відповідальний туризм Опрацювання звіту ЄС "Перехідний шлях для туризму" Опрацювання стратегії "Європейський порядок денний для туризму до 2030 р." Обговоріть основні виклики та драйвери зростання туризму, представлені у звіті WEF «Travel and Tourism at a Turning Point: Principles for Transformative Growth» (2025)	8	10
8.	Розробка глосарію за темою **«Понятійний апарат туризмології»** Основні туризмологічні концепти: подорож, гостинність, туризм, турист, рекреація, туристична індустрія, туристична дестинація та ін.	8	10
9.	**Становлення туризмологічної освіти та науки про туризм** Підготовка доповідей та презентацій, присвячених висвітленню особистостей та наукового доробку відомих зарубіжних науковців-туризмологів - Дональд Хокінс (Donald E. Hawkins, США); - Брент Ричи Дж. Р. (J. R. Brent Ritchie, Канада); - Джафар Джафари (Jafar Jafari, США); - Дэвид Эйри (David Airey, Велика Британія); - Бернар Моруччи (Professor Bernard Morucci, Франція); - Паулина Шелдон (Professor Pauline Sheldon, США); - Крис Купер (Professor Chris Cooper, Нова Зеландія); - Кэй Чон (Professor Kaye Chon, Гонконг, Китай); - Эрик Коэн (Erik Cohen , Ізраїль); - Тедж Вир Сингх (TEJ VIR SINGH , Індія). - Эдуардо Файос-Сола Professor Eduardo Fayos-Solà (Університет Валенсії, Іспанія) - Річард Батлер (Professor Richard Butler) - Кшиштоф Пшешлавський (1927-2014, Польща)	8	10

	- Дуглас Пірс (Нова Зеландія)		
10.	**Українські туризмологічні школи** Туризмологічні школи класичних університетів України: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Одеський національний університет (характеристика наукового доробка). Університетські центри туризмологічної освіти та науки в Україні: Київський національний торгівельно-економічний університет, Київський університет туризму економіки та права та ін.	9	10
11.	**Підготовка кваліфікаційної роботи та оприлюднення результатів наукових досліджень** - Представлення програми кваліфікаційної магістерської роботи - Підготовка доповідей «Оцінка проблемних полів західної туризмологічної періодики»: Tourism Management, Annals of Tourism Research, Journal of Sustainable Tourism, International Journal of Tourism Research, Current Issues in Tourism, Journal of Hospitality & Tourism Research, Journal of Travel & Tourism Marketing, Tourism Geographies, Tourism Economics, Tourism Management Perspectives, Tourism Review, Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, Tourism and Hospitality Research, Tourism Planning & Development, Asia Pacific Journal of Tourism Research, Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research, Tourism Recreation Research, Worldwide Hospitality and Tourism Themes, Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism	9	11
	Разом	**88**	**112**

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів.

Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод роботи з письмовими джерелами;
- метод роботи з аудіо/ відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

– контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних і семінарських занять;

– контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;

– контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;

– контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;

– контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового тестового заліку в терміни,

встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Програмою передбачено можливість отримання додаткових балів за певні види активності: наприклад, публічні виступи під час круглих столів, дебатів, конференцій, написання постів в соціальних мережах (за тематикою курсу) тощо. Кожен подібний вид роботи оцінюється максимум в 3 б. Можливість отримання додаткових балів узгоджується заздалегідь із викладачем.

Якщо здобувачі вищої освіти в результаті своїх активностей протягом семестру (поточна успішність) набирають більше 60 білів, то підсумкова поточна успішність усе одно оцінюється максимум в 60 балів. У кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів та 40 балів за залікову роботу. Отже, максимальна кількість балів – 100.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у вигляді тестового заліку дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Теорія та методологія туризмологічних досліджень». Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння всіх тем дисципліни.

Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування дисципліни і отримання задовільної оцінки з предмету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти регулюється Положенням «Про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна».

Зазначене положення визначає академічну недоброчесність як несамостійне виконання здобувачем вищої освіти екзаменаційних, залікових, контрольних, курсових робіт, індивідуальних завдань, списування, використання заборонених на контрольному заході навчальних та довідкових матеріалів, відтворення у своїх працях чужих опублікованих результатів (текстів) без належного посилання на автора, фальсифікація результатів.

Списування (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв) під час контрольних робіт заборонено. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Якщо академічну недоброчесність виявлено при перевірці екзаменаційної, залікової, контрольної, курсової роботи, іншого індивідуального завдання, оцінка здобувача вищої освіти за виконання

екзаменаційної, залікової, контрольної, курсової роботи, індивідуального завдання має бути знижена до 0 балів.

Якщо академічну недоброчесність виявлено при проведенні контрольного заходу, науково-педагогічний працівник, який проводив захід, сповіщає службовою запискою декана факультету (директора навчально-наукового інституту) та завідувача кафедри про факт виявлення академічної недоброчесності. Здобувач вищої освіти, винний в академічній недоброчесності, може бути видалений з аудиторії, де проводиться контрольний захід, а його оцінка за виконання роботи має бути знижена до 0 балів.

У разі проведення заліку в дистанційній формі використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції. Реєстрація (допуск до складання) учасників освітнього процесу, а також обмін контрольними (підсумковими) завданнями та відповідями на них здійснюється винятково з корпоративної електронної пошти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (домен – karazin.ua) із забезпеченням академічної доброчесності. При проведенні заліку в дистанційній формі використовуються технічні і програмні засоби, які дозволяють забезпечити аудіо- і відео- фіксацію.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота									Разом	Залік	Сума
Розділ 1				Розділ 2					60	40	100
Т1	Т2	Т3	Проміжний контроль	Т7	Т9	Т10	Т11	Реферат			
5	5	5	10	5	5	5	5, 5	10			
семінар	семінар	Семінар, есе	Тестування	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар, доповідь				

Для допуску до складання заліку здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни: виконання реферату, підготовка доповідей та робота на семінарських заняттях, за результатами яких він набрав не менше 30 балів.

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни

Поточний контроль – 60 балів.

З них:

- активна робота на семінарських заняттях – 50 балів;

- написання реферату за однією з тем самостійної роботи, представлення його на семінарському занятті з презентацією – 10 балів.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання (есе, презентація, виступ з доповіддю)	Критерії оцінювання
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання

Доповнення виступу:

1 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

0,5 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

1 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

0,5 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Критерії оцінювання реферату з дисципліни «Теорія та методологія туризмологічних досліджень»:

- оформлення захист роботи 3 бали;
- повнота викладеної інформації 7 балів.

Підсумковий контроль 40 балів: 40 тестових запитань.

За підсумками поточного і підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для одержання заліку, становить 50 балів.

Студенти заочної форми навчання набирають 60 балів поточного контролю шляхом написання комплексної самостійної роботи за темами 3, 4, 11, 12 (30 балів). Загальний обсяг роботи 12-15 стор. Складання проміжного тестового контролю (10 балів). Представлення програми магістерського дослідження (20 балів).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
0-49	не зараховано

Заохочувальні бали – виконання узгодженого з викладачем додаткового індивідуального завдання – 10 балів, підготовка до видання наукової статті за тематикою кваліфікаційної магістерської роботи у журналах, що відносяться до категорії «В» – 15 балів.

Можливості неформальної освіти

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з проблем теорії та методології туризмологічних досліджень з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);

участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем з проблем туризмології (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем з проблем туризмології (підготовка наукової статті, тез доповідей та ін., що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів.

Бали за додаткові активності узгоджуються з викладачем.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларoване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Про академічну доброчесність: Закон України № 4742-IX. (2025, 18 грудня). *Відомості Верховної Ради України*. http://rada.gov.ua
2. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. (2025). *Кодекс академічної доброчесності Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна* (Затверджено рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна від 29 вересня 2025 р., протокол № 26). https://karazin.ua/storage/documents/1970_v728N4V4iL5wlWlLZFRljVxlH.pdf
3. Басюк Д.І. Основи туризмології: навчально-методичний посібник. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 204 с.
4. Бхаттачерджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.
5. Вишневська О. О. Феномен туризму у сучасному соціокультурному просторі: Монографія / Вишневська О. О. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 296 с.
6. Євтушенко М. Ю. Методологія та організація наукових досліджень. – К. Центр учбової літератури, 2024. – 350 с.
7. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.

8. Кручек О.А. Основи туризмології : навчальний посібник / О.А. Кручек,. С.Ф. Соляник, О.В. Парубець, С.І. Гордієнко. – Херсон: Олді-Плюс,. 2020. – 234 с.

9. Любіцева О.О. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник / О.О.Любіцева, В.К. Бабарицька. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 335с.

10. Мариняк Я.О. Методологія наукових досліджень в туризмі. Навч. – метод. посіб. – Тернопіль: Вектор, 2016. – 60 с.

11. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с

12. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 607 с. 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf

13. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теоретичні основи туризмології: навч. пос. – К.: «Ніка-Центр», 2005. – 316 с.

14. Парфіненко А. Ю. Міжнародно-політичний потенціал туризму як чинника світової політики та дипломатії. Туризм та публічна дипломатія : монографія / за заг. ред. А. Ю. Парфіненка. Суми : Університетська книга, 2026. С. 102–151.

15. Парфіненко А. Ю. До питання про інституціоналізацію туризмологічної освіти та науки в Україні // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2016. - Вип 5. – С. 128-133.

16. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: Підручник / Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. – К.: Знання, 2007. – 317 с.

17. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія (2-ге вид. від. ред. доп.), КНТЕУ, 2009 – 436 с.

18. Торяник В.М., Сардак С.Е. Джинджоян В.В. Туризмологія : підручник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.О. Негодченка Дніпро: ДГУ, 2022. – 306 с.

19. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – 368 с.

20. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: науково-навчальне видання. - К. : КУТЕП, 2008. - 825с.

21. Філософія туризму: навч. посібник / за ред. В.К. Федорченка, В.С. Пазенка. - К. : Кондор, 2004. - 268 с.

22. Філософські нариси туризму: Науково-навч. видання / За ред. Пазенка В.С. – К.: Український Центр духовної культури, 2005. – 328 с.

23. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень [Текст]: навч. посібн. / В.Є. Юринець: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ, 2011. – 179 с.

24. McCabe, S. (2024). Theory in tourism. *Annals of Tourism Research*, *104*, 103511. https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103511

25. Dwyer, L. M. (Ed.). (2012). Handbook of research methods in tourism: Quantitative and qualitativeapproaches. Elgar.

26. Lohmann G., Netto A. P. Tourism Theory: Concepts, Models and Systems. CABI Publishing: Wallingford, UK, 2016.

27. McCabe, S. (2024). Theory in tourism. *Annals of Tourism Research*, *104*, 103721.

28. Ritchie, B.W., Burns, P. and C. Palmer. (2005). *Tourism Research Methods: Integrating theory with practice*. London: CABI.

Допоміжна література

1. Липчук, В., & Липчук, Н. (2025). Slow-tourism як альтернативна модель сучасного туризму. *Економіка та суспільство*, (76). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-105

2. Лукашевич М.П., Шандер Ф.Ф. Соціологія туризму. Курс лекцій. – Ужгород, 2008. – 340 с.

3. Парфіненко А. Ю. (2023) Міжнародний туризм як складова частина ліберального світового порядку, *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії,* 2(16), с. 33-51. Available from: https://*doi*.org/*10.29038/2524-2679-2023-02-33-51*.

4. Парфіненко А. Ю. Національна держава і міжнародний туризм у вимірах глобалізації / Парфіненко А. Ю. – Х.: Бурун-книга, 143 с.

5. Пелюх, О. (2025). Соціальні та поведінкові аспекти трансформації туризму в україні в умовах війни: аналітичний огляд. *Економіка та суспільство*, (76). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-107

6. Смолій В.А. та ін. Енциклопедичний словник довідник з туризму / За заг. ред. В.К.Федорченка. – К.: Слово, 2006. – 372 с.

7. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку: Монографія / Під ред. проф. В. В. Александрова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 287 с.

8. Туристичний імідж регіону: Монографія / За ред. Парфіненко А. Ю. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 315 с.

9. Франжіаллі Ф. Тенденції розвитку міжнародного туризму. – К., 2002. – 25с.

10. Anatoliy Parfinenko, Liudmyla Sokolenko, Taliat Bielialov, Nina G Karpenko, Vitaliy Tolubyak, Sustainable Development of World Tourism Based on the Strategic Management Academy of Strategic Management Journal, Volume 18, Special Issue 1 (2019): 1-7.

11. Becken, S. et al. (2025), *"Sunlust" or heatwave? Impacts of future heat exposure in city destinations*.

12. Charles R Goeldner, J.R. Brent Ritchie, Robert W. Mclntosh. Tourism: Principles. Practices. Philosophies. Eighth Edition. USA – 1999. – 562 с.

13. Cohen E. Contemporary tourism – trends and challenges: sustainable authenticity or contrived post-modernity? // Tourism: Critical in the Social Sciences. Vol. I /ed. By S. Williams. – London; N.Y.: Routledge, 2004.
14. Cohen E. Phenomenology of tourist experiences // The Journal of British Sociological Association. 13(1979): pp 179-201.
15. Gluksmann R Die? Wissenshaftliche Behandlung des Fremdenverkehrs // Zeitschrift fur verkehrsurissenschaft. – 1930.
16. Graburn N. The Ethnographic Tourist // The Tourist as a metaphor of the Social World / ed. By Graham Dann. – Wallingford CAB International, 1998.
17. Graburn N. Tourism as the sacred Journey // Hosts and guests. The anthropology of tourism / V.Smith (Ed.) 2 nd ed. – Philadelphia: University of Pensylvania Press, 1989.
18. Hanna Haponenko, Anatoliy Parfinenko, Irina Shamara The concept of sustainable development of tourism in post-war Ukraine as a priority direction of comprehensive recovery of the industry // *Prospects for the development of the tourism and hospitality industry in Ukraine based on the experience of the European Union* : Scientific monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2023, 144-165 https://doi.org/10.30525/978-9934-26-308-8-7
19. Holden Andrew. Tourism Studies and the Social Sciences. London ; New York : Routledge, 2005.
20. Lengkeek J. On the multiple realities of leisure a phenomenological approach to the otherwice of leisure //Loisir et societe / Society and Leisure, 19(1996): pp 23-40.
21. Mac Cannel D. The Tourist: A New Theory of the Leisure Class. – New York: Schocken, 1976.
22. Nash D. Anthropology of Tourism. – Oxford: Elsevies, 1996.
23. Parfinenko A. The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on the Transformation of the Liberal Discourse Regarding Freedom of Tourist Travel, *Modern Historical and Political Issues: Journal in Historical & Political Sciences*. – Chernivtsi: Chernivtsi National University, 2023. – Volume 48. – pp. 29-39. DOI: 10.31861/mhpi2023.48.29-39.
24. Pearce D.G. and Butler R.W. (eds) Contemporary Issues in Tourism Development Routledge, 1999. – 348 p.
25. Pearce D.G. and Butler R.W. (eds) Tourism Research: Critiques and Challenges Routledge, 1992. – 312 p.
26. Przeclawski, K. Czlowiek a turystyka – zarys socjologii turystyki / K.Przeclawski. – Krakow: Albi, 1996.
27. Butler, R. (2024). Tourism destination development: the tourism area life cycle model. *Tourism Geographies*, *27*(3–4), 599–607. https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2325932
28. World Economic Forum. *Travel and Tourism at a Turning Point: Principles for Transformative Growth: Insight Report* / World Economic Forum; in collaboration with Kearney. – 2025. – 59 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. UN Tourism. Офіційний веб-сайт. Офіційний веб-сайт. URL: https://www.unwto.org/
2. World Economic Forum. Офіційний веб-сайт. URL: https://www.weforum.org/.
3. World Travel and Tourism Council. Офіційний веб-сайт. URL: https://wttc.org/

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (воєнний стан, карантинні обмеження)

В умовах дії обставин непоборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з забороною відвідування ЗВО здобувачам надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Теорія та методологія туризмологічних досліджень», режим доступу: https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5964